

Sifs industribarometer

December 2001

Industrikonjunkturen har nått botten

Förväntningarna för det närmaste halvåret är mer positiva än i Sifs prognos för andra halvåret 2001, vilket kan tyda på att industrin har nått botten i konjunkturen. Svaren visar på en svag exportutveckling och det råder osäkerhet om utvecklingen inom telekommunikationsindustrin. Positiva tecken är att ordergången väntas öka totalt sett och mest inom IT-branschen. Andra positiva tecken i ekonomin är att börskurserna åter vänt uppåt, vilket tyder på att aktörerna väntar sig vinstökningar i företagen nästa år. Även hushållen börjar bli något mer optimistiska. Andelen hushåll som planerar att köpa färre kapitalvaror de närmaste 12 månaderna minskar medan andelen hushåll som planerar att köpa fler kapitalvaror ökar. Hushållens reala disponibla inkomster beräknas öka med 4,5 procent nästa år, vilket till stor del beror på inkomstskattesänkningar och högre pensioner. Även maxtaxan inom barnomsorgen gör att hushållen får mer pengar över för konsumtion nästa år. Utvecklingen i Mellanöstern och i Afghanistan utgör dock orosmoment.

Arbetsmarknadsenheten

Lillemor Gladh

Gösta Karlsson

Anna Lövgren

Hanna Söderkvist

Inledning

För att känna av hur industrikonjunkturen utvecklas gör Sif varje vår och höst en enkel enkät bland Sif-klubbarna. I den rapport som vi nu presenterar baserar vi våra bedömningar på svar från Sif-klubbar i 152 företag inom 12 olika branscher.

Industrikonjunkturens utveckling första halvåret 2002

- Orderingången väntas öka totalt sett och mest inom IT-branschen. Inom bygg, läkemedel, skog, energi och livsmedel väntas också en ökning.
- Försäljningen väntas också öka totalt sett. Mest ökar den inom byggindustrin och en ökning väntas också inom läkemedel, försvar, skog, energi och livsmedel medan försäljningen väntas bli oförändrad inom telekommunikation.
- Produktionen väntas öka svagt. Stagnationen inom telekommunikation samt verkstad inklusive bil vägs upp av ökningen i de andra branscherna.
- Exporten väntas bli oförändrad totalt sett. Minskningen när det gäller lastbilar väntas fortsätta medan exporten av telekommunikationsprodukter väntas sluta falla. Där emot väntas en ökning i exporten av läkemedels-, försvars- och skogsprodukter samt personbilar.
- Produktpriserna väntas bli oförändrade. Inom telekommunikations- samt IT-branschen väntas prispressen fortsätta.
- Vinsterna väntas öka totalt sett. Inom kemiindustrin väntas dock en minskning och i verkstadsindustrin samt gruv- och stålindustrin väntas en stagnation av vinsterna.
- Sysselsättningen bedöms minska både bland tjänstemän och arbetare. Det gäller framförallt inom telekommunikation, men även inom bil, kemi, stål, skog, energi och livsmedel.

Sammanfattning av Sifs konjunkturbedömning för första halvåret 2002

	Verkstad	Bil	Telekom	IT	Bygg	Kemi	Läkemed	Försvar	Gruv/Stål	Skog/Papper	Energi	Livsmedel	Totalt
Orderingång	o	o	o	++	+	-	+	o	-	+	+	+	+
Försäljning	o	o	o	+	++	-	+	+	-	+	+	+	+
Produktion	o	-	o	o	+	-	+	+	-	+	+	+	+
Export	o	o	o	o	o	o	+	+	o	+	o	o	o
Produktpriser	+	o	-	-	+	o	o	o	o	o	+	+	o
Vinstutveckl	o	o	+	+	+	-	+	+	o	+	+	+	+
Investeringar													
i kapacitet	o	+	-	+	+	o	+	+	-	o	o	o	o
i FoU	o	+	-	-	o	o	+	+	o	o	o	o	o
i marknad	o	o	-	+	+	o	+	o	-	o	o	o	o
i kompetens	o	o	-	+	+	o	o	+	-	+	o	o	o
Sysselsättning													
av tjänstemän	o	-	-	o	o	-	o	+	-	-	o	-	-
av arbetare	o	-	--	o	o	-	o	o	-	-	-	-	-

Teckenförklaring

+++
ökning över 10%

++
ökning 5-10%

++
ökning högst 5%

o
oförändrat

---
minskning över 10%

--
minskning 5-10%

-
minskning högst 5%

Branschutveckling

Verkstad inklusive bil

Verkstadsindustrin är inne i en svacka. Den svaga konjunkturen i Tyskland är ett problem. För personbilsindustrin är klubbarna dock relativt optimistiska. Både Saab och Volvo investerar i kapacitet och nya modeller. Dock är efterfrågan i Europa och USA fortfarande svag. Vinsterna hålls uppe av en hög dollarkurs.

För lastbilsindustrin ser det däremot mörkt ut i Europa. Tyskland utgör ett problem men ett ljus i mörkret är att försäljningen går bra i Sydeuropa. Först år 2003 förväntas en ordentlig uppgång komma för lastbilarna.

Telekommunikation

Ericssons problem och omstrukturering påverkar många underleverantörer i branschen men även i andra branscher. Orderingång, försäljning och produktion väntas bli oförändrade liksom exporten under det närmaste halvåret. Osäkerhet råder om när tredje generationens mobilsystem kommer igång. Operatörernas relativt sett dåliga ekonomi utgör ett hinder för de investeringar som skulle behövas för en framtida uppgång. Produktpiserna fortsätter falla och vinstutvecklingen blir fortsatt svag. Investeringarna väntas också minska liksom sysselsättningen.

IT

IT-företag med längre kontrakt, breda kompetensområden och stabila kundnät har klarat sig undan krisen förhållandevis bra. Samtidigt har företagen tvingats se över sina företagsstrukturer och verksamhetsfokus samt hantera en betydande övertalighet, vilket påverkat sysselsättningen negativt. Produktion och export förväntas emellertid bli oförändrade, medan priserna pressas genom hård konkurrens på konsulttjänster i branschen. Det kommande halvåret väntas investeringarna i FoU minska, vilket i sig är oroväckande. Istället ökar investeringarna i marknad genom att man satsar på nya områden efter IT-krisen.

Bygg

Enligt klubbarna har lågkonjunktorens effekter tangerat även byggbranschen. Den starkaste indikatorn är sysselsättningen som beräknas bli i stort sett oförändrad de närmaste månaderna på både tjänstemanna- och arbetarsidan. Produktionen beräknas fortsätta öka men i lägre takt än under 2001. Ökningen berör särskilt företag med inriktning mot bostadsbyggande. Som en följd av ökad orderingång och försäljning ser vinstutvecklingen sammantaget relativt god ut under det kommande halvåret.

Kemi

Bedömningen av utvecklingen inom kemiindustrin är fortsatt försiktig. Orderingång och produktion förväntas minska något under det kommande halvåret. En anledning är att det blivit allt tuffare att få avsättning för produktionen vilket beror på ett produktionsöverskott inom Europa. Detta leder också till att priserna är på väg svagt nedåt. Sysselsättningen bedöms minska något. Inom plast-, gummi- och explosivämnessegmenten beskrivs läget som stabilt men avvaktande, då det finns en försiktighet bland kunderna.

Läkemedel

Läget inom läkemedelsindustrin har blivit ytterligare mer positiv. Priserna ligger stilla medan försäljning och produktion ökar. Inom vissa av de mindre bolagen väntas kraftiga försäljningsökningar under det kommande halvåret. Investeringarna ökar inom produktionskapacitet, forskning och marknad, detta i samband med flera kommande produktlanseringar. Sysselsättningen bedöms oförändrad under perioden.

Försvar

Försvarsindustrin ger även fortsättningsvis försiktigt positiva signaler. Försäljning, produktion och export ökar något till följd av ett antal större order under det senaste året. Precis som tidigare ligger dock prisnivån still till följd av en tuff konkurrenssituation. Investeringsnivån fortsätter också något uppåt. Under de kommande sex månaderna väntas en viss sysselsättningsökning bland tjänstemännen.

Gruv- och stål

Branschen uppvisar stora variationer mellan företagen. Totalt sett förefaller dock produktionen komma att minska något med motsvarande effekter på sysselsättningen. Investeringarna i marknad och kompetens väntas öka medan investeringarna i kapacitet minskar något.

Skog och papper

Svaren på barometern visar på en mer positiv utveckling för skog, massa och papper. Ökad orderingång ger motsvarande effekter i produktion och försäljning. Även exporten väntas stiga. Trots tämligen fasta priser väntas vinsterna öka. Investeringsaktiviteter förväntas oförändrade dock med någon liten ökning i kompetens. Sysselsättningen förväntas sjunka något för både tjänstemän och arbetare.

Energi

Inom energiproduktion och -distribution väntas ökade vinster som en effekt av ökad försäljning och stigande priser. På investeringsidan är det emellertid i stort sett stiltje. Någon minskning i sysselsättningen bland arbetare väntas medan den förväntas bli mer konstant för tjänstemän.

Livsmedel

Livsmedelsbranschen är traditionellt något mindre konjunkturkänslig än många andra. Dock väntas en svagare ökning av produktionen i den svenska delen. Detta förväntas också ge positiva effekter på vinstnivån. Priserna väntas stiga något, medan sysselsättningen minskar något.

Industrins konkurrenskraft

Produktivitetsutvecklingen inom industrin väntas vara fortsatt god. Konjunkturinstitutet antar 3,1 procent för 2002 i sin novemberprognos. Arbetskraftskostnaden per timme i industrin väntas öka ungefär lika mycket. Samtidigt väntas kronan försvagas ytterligare något, vilket borde ge en förbättring av konkurrenskraften jämfört med de viktigaste konkurrentländerna med cirka 0,5 procent.

Inflationstakten

Inflationstakten KPI, som mellan september 2000 och september 2001 ökade med 3,2 procent beräknas falla till-

baka till 1,8 procent mellan december 2001 och december 2002, vilket ligger inom Riksbankens målintervall.

Sysselsättning

Sysselsättningen väntas minska i industrin nästa år. Totalt har t o m november månad i år drygt 62 000 personer berörts av varsel. Nästan 31 000 personer av dessa har varslats inom tillverkningsindustrin hittills i år. Under högkonjunkturåret 2000 varslades som jämförelse endast drygt 10 000 personer inom tillverkningsindustrin t o m november månad.

Specialfrågor

Vi ställde frågor om utflyttning av verksamheter respektive hemflyttning av sådana under perioden 1999–2001 och planerade sådana aktiviteter framöver. Givet att vi inte har tillräckligt underlag för att uttala oss nedbrutet på branscher och på storlekar på företagen förvånade det oss att i enbart 15 procent av bolagen hade man genomfört utlokalisering av verksamhet under de närmast föregående åren och en något mindre andel planerar utflyttning av verksamhet 2002.

Helt dominerande har utflyttningen av produktion varit, men i viss mån har också utflyttning skett av administrativa funktioner. Vi har inte kunnat isolera orsaken till flyttningen i de enskilda fallen.

Beträffande hemtagandet av verksamheter till Sverige skedde detta i en lika stor andel av företagen som utflyttningen. Även här handlar det främst om produktion, men även i viss utsträckning om administrativa verksamheter.

I betydligt större omfattning har företagen istället anlitat vägen att tillgripa outsourcing. I stort sett vart annat företag har under den passerade treårsperioden lagt ut någon verksamhet till annan utförare. Enligt enkäten beräknas drygt vart tredje företag göra det under 2002.

Outsourcingen är dels av tillfällig, dels av mer permanent natur. Outsourcing av tillfällig art är att lägga efterfrågetoppar som legotillverkning någon annanstans eller att hyra in konsulter för vissa arbetsuppgifter. Den som kan antas mer permanenta utläggningen av verksamheter på andra företag handlar dels om ren produktion som man inte anser sig vilja eller kunna ha kvar, dels om direkta kundkontakter som reception, växel med mera. Även IT-service förefaller bli outsourcad i ett inte föraktligt antal företag.

Vi ställde frågan: »Har företaget/koncernen ställt krav på lönesänkningar?«. Frågan motiverades av att det inte minst i massmedia hade dykt upp en diskussion om lönesänkningar. Vi önskade få en bild av hur spridd debatten var och vilka argument som användes av företagsledningarna i den mån frågan aktualiserats. Enkäten ger ett entydigt svar att diskussionen om lönesänkningar i stort sett inte existerar. I ett fall har en företagsledning föreslagit detta. I några få fall (3) anger Sif-klubbarna att man mött förslag om lönestopp för 2002. I ytterligare något fall förväntade man sig en framstöt av detta slag.

